

Мовна політика:

анотований бібліографічний список 2019. – Вип. 8. – 11 с.

(<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>)

1. Батюк І. Російська стала для них чужою. Українська – рідною / Ірина Батюк // *Експрес*. — 2019. — 18 – 25 лип. (№ 29). — С. 10. *Йдеться про громадян України, які в дорослому віці змінили мову спілкування з російської на українську. За словами письменника, ветерана російсько-української війни Валерія Ананьєва, Україна – це вільна країна, й кожен має право розмовляти так, як йому заманеться, але є дуже важливий нюанс, що вносить корективи, – війна. порушено питання: "Якщо Україна воює з РФ, чому ти говориш російською?" Зазначено, що Закон про мову вступив у силу з 16 липня 2019 року.*

2. Віхров М. Стратегія ошуканства / Максим Віхров // *Укр. тиждень*. — 2019. — № 27 (5 - 11 лип.). — С. 4-6. *Проаналізовано заяву керівника Офісу президента Андрія Богдана в інтерв'ю "РБК-Україна": "Я дозволив би Донецьку та Луганську державну мову українську й регіональну російську за умови, що після цього вони – територія України".* Текст: <https://tyzhden.ua/Politics/232114>

3. Власенко В. Загрожує не мова, а зброя / Вікторія Власенко // *Уряд. кур'єр*. — 2019. — 18 лип. (№ 135). — С. 3. *Йдеться про ініційоване Росією засідання Ради Безпеки ООН щодо українського мовного закону. У своєму виступі Постійний представник України при ООН Володимир Єльченко різко розкритикував втручання Російської Федерації (РФ) у внутрішні справи України та наголосив: "Країна, яка сторіччями репресувала українську мову та примусово витісняла її російською у всіх сферах суспільного життя, не має*

права розповідати нам, якою мовою писати та говорити”. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/zagrozhuye-ne-mova-zbroya/>

4. Галата Я. Світло й тіні закону про мову / Ярослав Галата // Демократ. Україна. — 2019. — 5 лип. (№ 27). — С. 2. Проаналізовано основні положення Закону України про функціонування української мови як державної. Розглянуто проблеми реалізації положень закону на практиці.

5. Гандзій О. В ООН присоромили Росію за втручання в мовну ситуацію в Україні / Олександр Гандзій // Газета по-українськи. — 2019. — 19 лип. (№ 55). — С. 20. Йдеться про те, що 16 липня Росія ініціювала обговорення українського мовного закону на засіданні Ради безпеки ООН у Нью-Йорку. За словами делегата із Франції Ніколя де Рів'єра, конфлікт в Україні забрав 13 тисяч життів, але він жодним чином не пов'язаний із тим, що 25 квітня цього року Верховна Рада ухвалила мовний закон, адже документ не становить загрози для миру й міжнародної безпеки, а є внутрішнім вибором українців. Текст: https://gazeta.ua/articles/mova-newspaper/_v-oon-prisoromili-rosiyu-za-vtruchannya-v-movnu-situaciyu-v-ukrayini/916373

6. Головка О. Мова має значення / Оксана Головка // Уряд. кур'єр. — 2019. — 16 лип. (№ 133). — С. 2. Йдеться про всеукраїнську акцію "Мова об'єднує", яка відбудеться 16 липня в зв'язку з набуттям чинності Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної", ухваленого Верховною Радою України 25 квітня 2019 року і оприлюдненого 16 травня. Як зазначають організатори акції, завдання закону – об'єднати Україну, гарантувати кожній людині право на отримання інформації і послуг українською мовою в усіх публічних сферах на всій території держави. Законом запроваджується Державна програма сприяння опануванню української мови, а також на державному рівні передбачено організацію курсів української мови для дорослих. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/mova-maye-znachennya/>

7. Голод Р. Продиктовано часом / Роман Голод ; бесіду вела Оксана Процюк // Галичина. — 2019. — 7-13 черв. (№ 24). — С. 22. Подано матеріали

бесіди з деканом факультету філології Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника про оновлений український правопис.

8. Горшкова К. Іноземні мови в європейських країнах і в Україні: функції, мотивації, проблеми / Кіра Горшкова, Тамара Кемарська // Актуал. проблеми держ. упр. : зб. наук. пр. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. – Одеса, 2018. – Вип. 3 (75). – С. 48-52. – **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп15787-3(75)** *Йдеться про статус іноземних мов в Україні в контексті досвіду європейських країн. Розглянуто мовну ситуацію в країнах Європейського Союзу (ЄС), де заохочують багатомовність країн-членів, що стимулює толерантність по відношенню до мовного та культурного різноманіття в ЄС. Обґрунтовано необхідність перегляду відношення до стану системи викладання іноземних мов в навчальних закладах України. Приділено увагу ролі іноземних мов в роботі державних службовців, які виконують важливу функцію комунікації з ЄС.*

9. Грицак Я. "Хтось мав би змусити міністра говорити українською, або звільнити" / Ярослав Грицак // Країна. — 2019. — № 24 (20 черв.). — С. 19. *У статті історика, професора Українського католицького університету, члена Несторівської групи Ярослава Грицака наголошено на тому, що нині статус української мови знижується, а державний статус української мови – декларативний. Наведено повідомлення Українського центру оцінювання якості освіти щодо результатів зовнішнього незалежного тестування з української мови та літератури 2019 року – 16 % абітурієнтів не склали тестування, а це 53 613 осіб, які не зможуть вступити до ВНЗ. Зазначено, що 2018 року не впоралися з тестуванням з української мови та літератури 14,5 % абітурієнтів, майже 47 тисяч осіб.*

10. Гриценко П. Директор Інституту української мови Павло Гриценко: "Мову зробили політичним товаром. Це злочин проти народу" / Павло Гриценко // Уряд. кур'єр. — 2019. — 3 серп. (№ 147). — С. 6-7. *Подано матеріали бесіди з директором Інституту української мови Павлом Гриценком про діяльність інституту та проблеми мовної політики.*

Наголошено на значенні мови як важливого чинника процесу державотворення. Висловлено думку щодо ухваленого Верховною Радою України (ВР України) закону про засади мовної політики. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/direktor-institutu-ukrayinskoyi-movi-pavlo-gricenk/>

11. Демченко В. М. Державна мова як об'єкт національної безпеки: монографія / В. М. Демченко ; за наук. ред. проф. І. Лопушинського. — Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2019. — 176 с. *Проаналізовано мовний чинник національної безпеки України, зокрема роль мови в побудові соціальної держави, найбільш уживані в науковому та діловому мовленні кальковані форми, що порушують систему української мови. Як мовні ілюстрації використано фрагменти державних документів, українськомовних пісень, а також літературних творів і кінофільмів, де мовлення та візуальний ряд репрезентують державницькі погляди авторів.*

12. Дранник А. Конец запретам? Что будет с книгами и кино / Антон Дранник, Дарья Гончарова // Вести (Всеукр. вып.). — 2019. — 24 июля (№ 128). — С. 1, 5. *Йдеться про плани команди новообраного Президента України Володимира Зеленського суттєво змінити принципи політики декомунізації. Зокрема, можливий перегляд деяких норм закону про державну мову, ліквідація Інституту національної пам'яті, скасування заборони на деякі російські фільми та книги.*

13. Закон про державну мову: вивчаємо за 5 хвилин // Практика упр. закладом освіти. — 2019. — № 7. — С. 6-9. *Подано вимоги нового закону про державну мову. Висвітлено сфери дії Закону, зокрема, у трудових відносинах, в освіті, у публічних заходах, виоремлено питання перевірки рівня володіння мови, контролю за дотриманням, відповідальності за порушення.*

14. Занюк Л. Индику вже не икається. Та чи це привід для радості? / Лариса Занюк // Волинь нова. — 2019. — 11 черв. (№ 44). — С. 12. *Йдеться про нові правила українського правопису.*

15. Іванченко І. Закон про державну мову: що має знати секретар / Ірина Іванченко, Ганна Степанець // Довід. секретаря та офіс-менеджера. —

2019. — № 6. — С. 4-12. *Йдеться про важливі нововведення, що стосуються всіх громадян України, з набуттям чинності нового закону про державну мову – як плану дій з упровадження української мови у суспільний простір. Зокрема йдеться про мову трудових відносин.*

16. Каїра В. Океюшки-суржики – це тільки квіточки / Володимир Каїра // Україна молода. — 2019. — 3 лип. (№ 72). — С. 10. *Вказано на політичні небезпеки відміни (чи перегляду) мовного закону.* Текст: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3476/2010/134834/>

17. Кирей Р. Чи допоможе нам ”закон про дематюкацію”? / Роман Кирей // Уряд. кур’єр. — 2019. — 11 лип. (№ 130). — С. 3. *Йдеться про законопроект ”Про протидію лихослів’ю”, автор якого народний депутат Ольга Богомолець в пояснювальній записці висловлює думку, що ”лайка й нецензурица – це вияв слабкості, психоемоційного роздратування і водночас утоми, вияв агресії”. Наведено коментарі фахівців та користувачів соціальних мереж щодо доцільності ухвалення такого закону.* Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/chi-dopomozhe-nam-zakon-pro-dematyukaciyu/>

18. Ключко Р. Мова не на часі / Роман Ключко // Дзеркало тижня. — 2019. — 20 – 26 лип. (№ 28). — С. 15. *Йдеться про мовну ситуацію та книговидавництво в Українській РСР. Наголошено, що тих, хто спілкувався українською мовою поза домом, у ліпшому разі сприймали як диваків. Наведено приклади мовної дискримінації.* Текст: <https://dt.ua/HISTORY/mova-ne-na-chasi-317961.html>

19. Ковальський В. Мистецтво конституціоналізму проти популізму / Віктор Ковальський // Юрид. вісн. України. — 2019. — 19 – 25 лип. (№ 29). — С. 3. *Подано інформацію, що 16 липня 2019 року, у річницю прийняття Декларації про державний суверенітет України, Конституційний Суд України (КСУ) визнав конституційним закон про декомунізацію, а також мовну статтю закону про освіту, яка передбачає навчання в школах українською мовою. У цей же день закон ”Про забезпечення функціонування української мови як державної” набув чинності. За словами автора статті,*

лише три партії, які декларують проукраїнську позицію ладні захищати закон про українську мову, проходять до Верховної Ради України. Це – "Європейська солідарність", "Батьківщина" та "Голос". Лідери цих політичних сил розуміють, що їхній електорат загалом патріотично налаштований, і безумовно, що українську мову в цьому контексті потрібно розуміти як вагомий елемент нашої безпеки, як спосіб певного мислення і протидії зовнішній агресії.

20. Кованда А. Кремль намагається затягти Україну в зону впливу "руського мира" / Ангеліна Кованда // Газета по-українськи. — 2019. — 26 лип. (№ 57). — С. 9. Йдеться про те, що Росія спростила надання дозволів на тимчасове перебування та посвідку на проживання для українців, які перебувають у РФ у статусі біженців, а також для тих, хто володіє російською мовою. Тепер його можна отримати за чотири місяці, а не за шість, як було раніше. Відповідний закон Державна дума ухвалила 23 липня.

Текст: <https://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/kreml-namagayetsya-zatyagti-ukrayinu-v-zonu-vplivu-russkogo-mira/917854>

21. Королёва Е. Полная "дематюкация" / Евгения Королёва // Фокус. — 2019. — 12 июля (№ 28). — С. 44 – 47. Зазначено, що 2 липня 2019 року на сайті Верховної Ради України опублікували законопроект № 10414 "Про протидію лихослів'я (про "дематюкацію" мови)". Автор законопроекту народний депутат Ольга Богомолець. При цьому сама О. Богомолець наголошує, що мова в законі йде виключно про публічних осіб та ЗМІ, а не про пересічних українців. За словами О. Богомолець, прийняття закону дозволить хоча б в публічному просторі забезпечити чистоту мови.

Текст: <https://focus.ua/ukraine/434585-polnaia-dematiukatsiia>

22. Котюк І. Мова, моя та єдина зброщ ... / Іван Котюк // Юрид. вісн. України. — 2019. — 26 лип. – 1 серп. (№ 30). — С. 12 – 13. Йдеться про етико-правовий аналіз Закону "Про забезпечення функціонування української мови як державної". За словами автора статті, щоб закон не сіяв громадянського розбрату й міжсетнічних конфліктів та належним чином виконував покладені

на нього функції, він повинен спиратися на високу юридичну культуру правотворчого процесу та фундаментальні юридичні знання. На думку автора, крім законів, потрібно ще подбати про такі умови, аби українські матері над колісками своїх дітей співали українських пісень, а тоді українською мовою захочеться розмовляти й росіянам. Адже й латинська мова колись процвітала, але лише до тих пір, поки процвітала римська держава.

23. Котюк І. Як любити рідну мову? У нас нові правила знову / Іван Котюк // Юрид. вісн. України. — 2019. — 5 – 11 лип. (№ 27). — С. 12 – 13. За словами автора статті, усвідомлюючи величезне значення української мови як державної, не можна залишити поза увагою й новітній перебіг політичних подій в Україні. А він дає підстави для висновку, що й українською мовою можна говорити так, що від цього буде соромно і за мову, і за Україну. Якщо діяльність українських політиків є їхнім колективним обличчям, у виразі якого українського дуже мало, то чи не тому, що більшість із них є "ряженими українцями"? Вони встановлюють нові правила українського правопису, навіть не підозрюючи, що в кожній їхній ініціативі стирчать іноземні вуха. На думку автора, краще замість того, аби ухвалювати закон на закон про її функціонування, мовчки створювати для цього систему відповідних умов і гарантій – ідеологічних, економічних, політичних, юридичних, міжнародних.

24. Кузьоменська Л. Мовна дійсність епохи масової культури / Лідія Кузьоменська // Вища освіта України. — 2019. — № 2. — С. 77-82. Зауважено, що значення мови зумовлене насамперед тим, що вона є ключовим засобом пізнання й інструментом мислення. Зрештою мова не лише відображає реальність, а й породжує її, слугує її конструктором, генератором, медіумом. Мовна картина світу віддзеркалює сукупність уявлень про світ, є певним способом осмислення і концептуалізації дійсності в процесі повсякденного пізнання індивідом і суспільством навколишньої дійсності як середовища життєдіяльності. Мовна картина світу є продуктом мовленнєвої комунікації, нерозривно пов'язаної з конкретно-історичними обставинами і особливостями соціальних практик. Конкретно-історичні обставини епохи

масової культури також мають певну специфіку, яка справляє детермінативний вплив на мовну сферу, мовні засоби і мовну картину світу.

25. Кушнір Б. Закон про мову – це закон про майбутнє і безпеку держави / Богдан Кушнір // Голос України. — 2019. — 18 лип. (№ 134). — С. 3. *Йдеться про акцію "Мова об'єднує" у Львові за участі Голови Верховної Ради України (ВР України) Андрія Парубія, п'ятого Президента України Петра Порошенка та голови Комітету ВР України з питань культури і духовності Миколи Княжицького. Голова ВР України Андрій Парубій наголосив на значенні закону про державну мову, який, за його словами, об'єднує українців і є могутньою зброєю проти гібридної війни, яку веде проти України Путін. Петро Порошенко подякував усім народним депутатам України, громадськості, Миколі Княжицькому і Андрію Парубію за унікальний внесок в ухвалення цього закону та зазначив, що "протягом перших 25 років незалежності українська мова у власній хаті проживала на пташиних правах". Він зазначив, що політики, які виступали проти української мови, "відкрили двері для втручання Кремля в наші внутрішні справи", і "все це обернулося надзвичайно важкими наслідками для єдності України".* Текст: <http://www.golos.com.ua/article/319518>

26. Лащенко С. Знову про мовну толерантність / Сергій Лащенко // День. — 2019. — 19 - 20 лип. (№ 127/128). — С. 12. *Йдеться про проблему захисту та популяризації української мови. Зокрема, розглянуто мовну ситуацію в східних регіонах України.* Текст: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/poshta-dnya/znovu-pro-movnu-tolerantnist>

27. Лащенко С. Наша мова в регіонах / Сергій Лащенко // День. — 2019. — 2 - 3 серп. (№ 137/138). — С. 12. *Висвітлено роль українських сіл у збереженні української мови.* Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/poshta-dnya/nasha-mova-v-regionah>

28. Лисинюк М. В. Мова і цивілізація: взаємозв'язок та взаємообумовленість / М. В. Лисинюк // Молодий вчений. — 2019. — № 3. — С. 57-61. *Зроблено висновок, що цивілізаційні концепції та пов'язані з ними*

трактування мовної проблематики – незважаючи на досить глибоку розробку, особливо з урахуванням взаємодії з культурологією і теорією міжкультурної комунікації, – не можуть дати достатніх методологічних інструментів для аналізу всіх труднощів і взаємозалежностей цивілізаційного і лінгвістичного процесів. Текст: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/3/11.pdf>

29. Ліскович М. Закон про мову набув чинності: які норми почали діяти / Мирослав Ліскович // Демократ. Україна. — 2019. — 19 лип. (№ 29). — С. 9. *Окреслено основні положення Закону "Про забезпечення функціонування української мови як державної" та розглянуто шляхи його імплементації.*

30. Марусик Т. Мова об'єднує, а команда Зеленського роз'єднує / Тарас Марусик // Шлях перемоги. — 2019. — 17 лип. (№ 29). — С. 2. *Йдеться про деякі заяви команди новообраного Президента України Володимира Зеленського щодо мовної політики. Зокрема, глава держави висловив думку щодо можливості використання російської мови "офіційно і неофіційно" на Донбасі, а керівник Офісу Президента Андрій Богдан заявив, що готовий дозволити Донецьку і Луганську користуватися регіональною російською мовою "за умови, що після цього вони – територія України".* Текст: <https://www.radiosvoboda.org/a/30056427.html>

31. Правопис у новій редакції: які норми застосовувати треба, а які можна // Практика упр. закладом освіти. — 2019. — № 7. — С. 10-12. *Висвітлено основні вимоги нового українського правопису.*

32. Романчук О. Країною керують люди без стратегії і патріотизму / Олег Романчук // Газета по-українськи. — 2019. — 19 лип. (№ 55). — С. 21. *Йдеться про заяву Володимира Путіна в інтерв'ю італійській газеті "Корр'єре делла Сера", що новому Президенту України доведеться боротися з насильницькою українізацією, заборонаю використання рідної для мільйонів громадян України російської мови, розгулом неонацизму, громадянським конфліктом, зі спробою колишньої влади зруйнувати крихкий міжконфесійний мир. У зв'язку з цим 8 липня в ефірі програми "Свобода слова" очільник партії президента Зеленського "Слуга народу" Дмитро Разумков заявив, що має*

намір публічно розмовляти російською, доки триває окупація Донбасу й анексія Криму, щоб ні у кого не виникло бажання захищати його від "утисків". Зазначено, що Кремлю насправді плювати на російськомовних, а українська держава досі має проблеми з мовою українською як державною. Текст: https://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/_krayinoyu-keruyut-lyudi-bez-strategiyi-i-patriotizmu/916358

33. Титаренко В. Мовна поведінка студентів на тлі мовної ситуації Житомирщини / Валентина Титаренко // Філол. часопис. — 2019. — № 1. — С. 130-138. *За матеріалами анкетування проаналізовано мовну поведінку студентів різних спеціальностей ЗВО м. Житомира, зіставлено отримані дані з подібними дослідженнями північної території України за 2006 та 2017 роки. Виявлено, що в мовній поведінці студентів спостерігаються відчутні позитивні зміни, зокрема у нинішніх студентів відбувається вирівнювання між національною та мовною самоідентифікацією. Незважаючи на високі показники української мови як рідної, не всі опитувані користуються нею в повсякденному вжитку, на перерві, у родині. Вибір мови у студентів залежить від мовного середовища. Мовна стійкість порушується під впливом російської мови. У переважній більшості російськомовні особи не переходять на українську мову, а українськомовні значно вільніше змінюють мовний код з української на російську / суржик. Понад 40 % респондентів активно послуговується в повсякденному вжитку, у родині, на перерві суржиком. Опитувані студенти – це покоління, яке виросло у суржикомовному середовищі і вже сприймає його як окремий мовний код.* Текст: <http://fch.udpu.edu.ua/article/view/169391/169228>

34. Шевчук І. Почав діяти мовний закон / Ігор Шевчук // Газета по-українськи. — 2019. — 19 лип. (№ 55). — С. 1, 20. *Йдеться про те, що 16 липня набув чинності Закон "Про забезпечення функціонування української мови як державної". Відтепер кожен громадянин України повинен володіти державною мовою і вона стає обов'язковою у всіх сферах публічного життя. За словами організаторки безкоштовних курсів "Є-Мова" Анастасії*

Розлуцької, українці отримали законне право по всій території країни на інформацію та послуги державною мовою, над ним працювали найкращі мовознавці та громадські діячі. Наголошено, що тепер українські філологи отримують можливість зайнятися впорядкуванням нової термінології, бо українська повинна відповідати сучасним викликам. Текст: https://gazeta.ua/articles/mova-newspaper/_pochav-diyati-movnij-zakon/916374

35. Шелепкова І. М. Динамічні процеси мовної моди студентського соціуму на сучасному етапі розвитку / І. М. Шелепкова // Молодий вчений. — 2019. — № 3. — С. 133-136. *Розглянуто особливості динамічних процесів у мові студентських робіт, вивчено мову студентського соціуму. Проаналізовано мовну динаміку, визначено специфіку написання студентами тексту (виступів, тез, статей, наукових робіт). Висвітлено динаміку використання лінгвістичних засобів, позначено тенденції стилістичних трансформацій у текстах, що відображають динаміку вживання елементів розмовної мови і засобів інтернет-комунікації.* Текст: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/3/27.pdf>

36. Щукіна І. "Будемо розмовляти по українському". Як Олена Пчілка видавала єдиний український дитячий журнал у Російській імперії / Ірина Щукіна // Україна молода. — 2019. — 3 лип. (№ 72). — С. 12. *Вміщено біографічні відомості про Олену Пчілку – Ольгу Петрівну Косач із роду Драгоманових.* Текст: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3476/164/134798/>

Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади

Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Відповідальний за випуск: Зайченко Н.Я.

09.08.2019